

Kunnskapsdepartementet
post@kd.dep.no

Vår dato: 30.06.2020
Deres dato: [Deres dato]
Vår referanse: KG
Deres referanse: [Deres ref]

Hørings svar NOU 2019: 23 Ny opplæringslov

Vi viser til høringsbrev fra Kunnskapsdepartementet av 30. januar 2020. Byggenæringens Landsforening (BNL) svarer med dette på høringen.

Utvalgets rapport er svært omfattende. I BNLs høringssvar har vi kommentert det som er mest vesentlig sett fra vårt ståsted. Vi har særlig lagt vekt på forhold som gjelder yrkesfag og opplæring i bedrift og trepartssamarbeidet.

Vi bruker begrepet «byggenæringen» om bygge- og anleggsbransjene, som et samlebegrep for næringen.

Kap. 24 Rett til videregående opplæring

Utvalget foreslår at retten til videregående opplæring i hovedsak videreføres, og foreslår at det stilles krav om et visst omfang av grunnskoleopplæring for at en elev kan sies å ha fullført grunnskolen. Videre foreslås det at det innføres en rett til ett år ekstra grunnskoleopplæring ved en videregående skole for de som avslutter grunnskolen uten tilstrekkelig opplæring til få vitnemål.

BNL viser her til Liedutvalgets forslag om utvidet rett til videregående opplæring, rett til å fullføre med en sluttkompetanse, forslag om innføringsfag tilpasset den enkeltes faglige ståsted og prinsippet om at den enkelte må ha bestått fagene for å være kvalifisert til neste nivå.

BNL støtter Liedutvalgets forslag.

Utvalget foreslår å videreføre retten til påbygg til generell studiekompetanse for dem som har bestått fag- og yrkesopplæringen.

BNL støtter forslaget.

Utvalget foreslår at retten til gratis videregående opplæring videreføres.

BNL støtter forslaget.

Kap. 29 Videregående opplæring i bedrift

BNL svarer på følgende områder i dette kapitlet:

1. Benevnelse i fag- og yrkesopplæringen

2. Regulering av opphør av arbeidsavtale og lærekontrakt
3. Heving av lærekontrakt
4. Opplæringskontorenes rolle
5. Fylkeskommunens plikter
6. Yrkesopplæringsnemndens rolle

1. Benevnelser i fag- og yrkesopplæringen

Utvalget foreslår at loven benytter «lærling» og «kontrakt om opplæring» som fellesbenedelser for alle som får fagopplæring i bedrift, og for kontrakter om fagopplæring.

BNL støtter ikke forslaget. BNL mener at dagens § 4-1 i Opplæringsloven beholdes. Paragrafen beskriver hvem som er lærling, praksisbrevkandidat, lære kandidat og kandidat for fagbrev på jobb. Dette er begreper som er godt innarbeidet i fagopplæringen, og som tydelig skiller de ulike kandidatene og deres kompetanseoppnåelse fra hverandre, og ikke minst hvilket opplæringsløp de følger. Av den grunn er det behov for å skille mellom disse benevnelsene.

Utvalget foreslår at «prøve» og «dokumentasjon» skal brukes som fellesbenedelser for sluttvurderinger i fag- og yrkesopplæringen og oppfordrer departementet til å vurdere om det er behov for alle de ulike ordningene og benevnelsene.

BNL støtter ikke forslaget. BNL mener at dagens system kan beholdes. Fag- og svenneprøve er en avsluttende eksamen og selve fag-/svennebrevet er dokumentasjonen på bestått eksamen. I tillegg får den enkelte vitnemål med karakterer fra Vg1 og Vg2 fellesfag og programfag.

2. Regulering av opphør av arbeidsavtale og lærekontrakt

Utvalget foreslår at opplæringsloven fullt ut skal regulere opphør av både arbeidsavtale og lærekontrakt.

Arbeidsavtaler reguleres i arbeidsmiljøloven (ALM) og det skal det fortsatt gjøres. Når det gjelder lærlinger er arbeidsavtalen en tidsavgrenset avtale som gjelder like lenge som lærekontrakten. Det er viktig at arbeidsavtalen avsluttes samtidig som lærekontrakten avsluttes. Dersom vedkommende stryker til fag-/svenneprøven har de rett til å gjennomføre ny prøve innen 6 måneder. Lærekontrakten kan etter avtale forlenges, men dette må godkjennes av fylkeskommunen.

BNL støtter forslaget om at opplæringsloven regulerer begge forhold.

3. Heving av lærekontrakt

Utvalget skriver at fordi heving av lærekontrakt må anses å innebære tap av rettigheter, bør det fattes enkeltvedtak, noe som blant annet innebærer at kandidaten har klagerett. Etter utvalgets vurdering er dette hensyn som taler for at heving ikke bør overlates til arbeidsrettslige regler, men fremdeles reguleres i opplæringsloven.

Utvalget mener dessuten at fylkeskommunen fremdeles bør fatte vedtak i saken. Etter utvalgets vurdering er det vanskelig å se i hvilke tilfeller dagens regler åpner for heving, men at arbeidsforholdet ikke kan avsluttes etter de ordinære stillingsvernsreglene i arbeidsmiljøloven. Etter utvalgets vurdering bør ikke arbeidsavtalen kunne sies opp uten at kontrakten om opplæring kan heves. Utvalget foreslår derfor at opplæringsloven fullt ut skal regulere opphør av både arbeidsavtalen og lærekontrakten.

BNL støtter utvalgets vurdering. I de tilfeller der opplæringskontoret eller bedrift som ikke er medlem av opplæringskontor har tegnet lærekontrakt, kan lærebedriften si opp arbeidsavtalen uten at kontrakten om opplæring heves.

4. Opplæringskontorenes rolle

Utvalget foreslår at opplæringskontor ikke reguleres i opplæringsloven, og dermed heller ikke kan godkjennes som lærebedrift.

BNL mener at opplæringskontors formål og oppgaver må forankres i lov og forskrift. Ca. 75 % av lærlingene innenfor bygg- og anleggsteknikk, anleggsgartnerfaget innenfor naturbruk og kulde- og varmepumpemontørfaget innenfor elektro har sin lærekontrakt med et opplæringskontor.

Opplæringskontorene er i dag en viktig og etablert del av fagopplæring i bedrift – Vg3, men det er variasjon i kvalitet og oppfølging av lærlingene og bedriftene. BNL mener at opplæringskontorene har en viktig rolle i den fremtidige fagutdanningen. Vi mener at forankring av opplæringskontorenes formål og oppgaver i opplæringsloven og tilhørende forskrifter vil gjøre roller og ansvarsfordeling tydeligere og bidra til å styrke kvaliteten. Det er samtidig også viktig at det er rom for at opplæringskontorene har bransjetilknytning lokalt.

Om opplæringskontorenes rolle

Uten å være en formell part i det organiserte fagopplæringssystemet, representerer opplæringskontorene et fellesskap mellom lærebedrifter. Fra oppstarten av det første opplæringskontoret i 1967, utgjør de i dag en betydelig ressurs inn i fag- og yrkesopplæringen.

Byggenæringen består av mange små bedrifter og noen store og mellomstore. Bedriftene har produksjon som sitt formål, men opplæring og utdanning av nye fagarbeidere er svært viktig for rekruttering og videreutvikling av bedriftene.

Bedriftene ønsker, og er i noen grad ofte avhengig av avlastnings- og støttemekanismer som opplæringskontorene representerer, for å kunne ta et opplæringsansvar. Opplæringskontorenes virksomhet bidrar til at flere bedrifter kan ta et opplæringsansvar og på den måten opprettholde et stort tilbud av læreplasser.

Bedriftene i byggenæringen bruker, som beskrevet ovenfor, lærlingordningen til rekruttering av fremtidige fagarbeidere. Når medlemsbedriftene i et opplæringskontor tar inn lærlinger, blir de gjennom dette i praksis en del av det offentlige utdanningssystemet.

Opplæringskontorene evner å forplikte bedriftene i et opplæringsfelleskap, til fordel for både lærlinger, bedrifter, næringen og samfunnet som helhet. Opplæringskontorene påtar seg et opplæringsansvar gjennom lærekontrakten for å kvalitetssikre opplæringen i bedrift. Opplæringskontoret skal gjennom oppfølging av lærlingene ute i bedrift påse at bedriftene gir lærlingene opplæring iht. læreplaner, lover og forskrifter.

Fordelingen av oppgaver mellom opplæringskontor og bedrift reguleres av avtaler og vedtekter i det enkelte opplæringskontor. Det er som regel lærebedriftene som eier opplæringskontorene. Medlemsbedriftene sitter dermed på den formelle styringsrett i opplæringskontoret, og kan endre vedtektene eller gå ut av medlemskapet om de ønsker det. Dette oppfattes som en viktig forutsetning for tilliten mellom medlemsbedriftene og opplæringskontoret.

BNL mener følgende bør forankres i lov eller forskrift:

- Formålet er: Opplæringskontor er et *Samarbeidsorgan* som påtar seg opplæringsansvar, eid av medlemsbedrifter (medlemsforening). Lærlingene får opplæring i en medlemsbedrift eller i perioder i forskjellige medlemsbedrifter.
- Opplæringskontor tegner lærekontrakt med lærling. Lærlingen skal ha arbeidsavtale med sin lærebedrift. Opplæringskontoret skal kvalitetssikre gjennomføringen av opplæringen i medlemsbedrift.
- Opplæringskontoret skal være egen juridisk enhet. Medlemsbedriftene som tar imot lærlinger, må være godkjente lærebedrifter av fylkeskommunen.
- Opplæringskontor må ha en organisasjonsform som gir full åpenhet om drift og økonomi for styret, medlemsbedriftene og fylkeskommunene. Opplæringskontorenes oppgaver forankres i forskrift til opplæringsloven.
- Opplæringskontor må ha vedtekter som definerer kontorets formål. Vedtektene vedtas på kontorets årsmøte og skal godkjennes av fylkeskommunen.
- Opplæringskontorets vedtekter og avtaler med medlemsbedriftene må samlet vise fordelingen av gjennomføring av fagopplæring mellom opplæringskontoret og medlemsbedriften.
- Vedtektene skal ha bestemmelse om opplæringskontorets drift.
- Årsmøte skal gjennomføres innen utgangen av mai måned og årsmøte fatter beslutning om fordeling av læretilskuddet. Læretilskuddet skal gå til de lovbestemte oppgavene og utdanningsformål.
- Opplæringskontoret kan utføre oppgaver for fylkeskommunen. Disse skal i så fall spesifiseres og forankres i forskrift. Slike oppgaver må finansieres utenom læretilskuddet.
- Fylkeskommunen skal ha dialog og føre tilsyn med opplæringskontorene. Opplæringskontorene fører kontroll med sine medlemsbedrifter.
- Fylkeskommunen godkjenner et opplæringskontor etter anbefaling fra yrkesopplæringsnemnda. Søknad om godkjenning må vise at kontoret dekker de lov- og forskriftsfestede krav til kontoret. Det skal i en søknad om godkjenning legges ved uttalelse fra de bransjer/næringen i de fag og den region kontoret har tenkt å ha lærlinger i for å sikre at behovet er forankret hos bransjer/næring.

- Faglig leder ansatt i opplæringskontoret skal ha stillingsprosent som står i forhold til antall lærlinger i det enkelte lærefag. Dersom opplæringskontoret ikke selv har faglig leder, skal medlemsbedriften ha faglig leder.
- Det skal kunne etableres både enfaglige, flerfaglige og tverrfaglige opplæringskontor.
- Et opplæringskontor skal ikke ha mer egenkapital enn de trenger for å kunne drifte kontoret for å gjennomføre de lærekontraktene de til enhver tid har inngått, inntil 2 år.
- Opplæringskontorenes regnskap godkjennes av årsmøte. Opplæringskontorene skal ha offentlig godkjent revisor. Regnskap sendes fylkeskommunen og Brønnøysundregistrene.

5. Fylkeskommunenes plikter

Utvalget foreslår å tydeliggjøre at fylkeskommunen har plikt til å veilede og kontrollere at godkjente lærebedrifter oppfyller kravene i loven.

BNL støtter forslaget.

Utvalget foreslår at fylkeskommunenes ansvar for formidling kommer tydeligere fram av loven, og at ansvaret utvides til å omfatte alle kvalifiserte søkere.

Dette er en oppgave mange opplæringskontorer utfører for fylkeskommunen i dag, men er ikke lovhjemlet. BNL mener at opplæringskontorene kan fortsette å utføre denne oppgaven, men oppgaven må da hjemles i § 8-7 og fylkeskommunen må betale for den.

6. Yrkesopplæringsnemndens rolle

Utvalget foreslår å videreføre en regulering av y-nemndene, men å endre loven slik at y-nemndens råd skal tillegges stor, ikke avgjørende, vekt. Årsaken er at fylkeskommunene har det overordnede ansvaret for videregående opplæring. Utvalget mener derfor at det bør ligge til fylkeskommunen å avgjøre sakene som omhandler fag- og yrkesopplæring.

BNL støtter ikke forslaget og er sterkt uenige. Vi mener at yrkesopplæringsnemndene (y-nemnd) må ha en reell påvirkning på dimensjoneringen i fylkeskommunene. Yrkesopplæringsnemndene skal være fylkeskommunenes viktigste politiske redskap for utvikling av fag- og yrkesopplæringen. I 2007 ble opplæringsloven endret slik at ansvaret for flere av y-nemndenes oppgaver ble overført til fylkeskommunene. Bakgrunnen var å presisere og tydeliggjøre det helhetlige ansvaret som fylkeskommunene har for videregående opplæring. Dette innebar at ansvaret for dimensjonering av utdanningstilbudet gikk ut av yrkesopplæringsnemndenes mandat, jf. opplæringsloven § 12-4. Dette har etter BNLs oppfatning vært svært uheldig.

For å sikre en god dimensjonering i tråd med arbeidslivets behov for kompetanse, er det avgjørende at y-nemndenes råd tillegges avgjørende innflytelse.

Y-nemndens medlemmer er partene i arbeidslivet og andre relevante organisasjoner. Arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene må ha flertall i nemnden.

BNL mener at y-nemndene bør ha kompetanse og plikt til å gi innstilling om dimensjonering av skoletilbudet og dimensjoneringsbehovet til politisk behandling i fylkestinget, samt lokalisering av utdanningstilbud i fylket. Fylkesadministrasjonen må ha plikt til å bistå i saksfremstillingen.

BNL mener at dette vil sikre en dimensjonering etter arbeidslivets behov for kompetanse og tilgangen på læreplasser. Vi viser også til vårt hørings svar til Liedutvalget.

Kap. 45 Grunnskoleopplæring og videregående opplæring for voksne

Utvalget foreslår at det forskriftsfestes et krav om karakter 2 eller bedre for å få rett til videregående opplæring på grunnlag av privatisteksamen.

BNL støtter forslaget.

Utvalget foreslår å ta inn i loven at fylkeskommunen skal legge stor vekt på samfunnets behov for kompetanse og tilgangen på læreplasser i planleggingen og utbyggingen av det videregående opplæringstilbudet for voksne.

BNL viser til beskrivelse av byggenæringens kompetansebehov i vårt innspill til Liedutvalgets arbeid. Voksne utgjør en viktig del av rekrutteringen til byggenæringen. Fylkeskommunen må i sin innretning og dimensjoner av tilbud ta hensyn til dette. Vi viser til at livslang læring vil få en sterkere rolle fremover i tråd med kompetansereformen og til fylkeskommunens ansvar for både næringsutvikling og kompetanseutvikling i sin region.

Utvalget foreslår å presisere i loven at fylkeskommunen skal tilby opplæring i den ordinære voksenopplæringen dersom den ikke kan formidle læreplass til voksne og at de ordinære reglene for opplæring i bedrift gjelder for voksne som får opplæring i bedrift.

BNL støtter dette.

Kap. 47 Statlig oppnevnte råd, utvalg, klagenemnder og læreplangrupper

Utvalget foreslår ikke å videreføre plikten til å ta imot verv i råd, utvalg eller nemnd i den nye loven.

BNL støtter ikke dette. BNL foreslår at plikten opprettholdes.

Utvalget foreslår at Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY), de faglige rådene, læreplangrupper og klagenemnd for ikke bestått fag- og svenneprøve ikke reguleres i den nye loven.

Utvalget begrunner forslaget blant annet med at statlige utdanningsmyndigheter er forpliktet av ILO-konvensjonen til å utforme og gjennomføre politikk, retningslinjer og tiltak for yrkesveiledning og yrkesopplæring i samarbeid med arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner. BNL mener at forankring i ILO-konvensjonen ikke ivaretar dette i tilstrekkelig grad. I henhold til ILO-konvensjon 142 skal politikk, retningslinjer og tiltak for yrkesopplæring

gjennomføres i samarbeid med partene i arbeidslivet når det høver og er i samsvar med nasjonal lov og praksis.

BNL støtter ikke forslaget. BNL mener at SRY, de faglige rådene, læreplangrupper og klagenemnd for ikke bestått fag- og svenneprøve må forankres i lov. Oppgavene bør forankres i forskrift.

I arbeidet med yrkesfagutdanning er SRY og faglige råd likeverdige parter med myndighetene i arbeidet frem til myndighetene skal fatte beslutning. I trepartssamarbeidet i yrkesfagutdanning er det myndighetens rolle i å beslutte forskrifter og retningslinjer og vedta lov, mens arbeidslivets parter skal gi råd. Man er således ikke to likestilte parter i hele prosessen, men er likeverdige parter frem til myndighetene skal fatte beslutning som myndighet. Dette krever klare retningslinjer og felles forståelse mellom de tre partene. Som eksempel viser vi til resultatet av forhandlingene om praksis om avgjørende innflytelse på Vg3 læreplanen for de faglige rådene høsten 2019.

Læreplangrupper

Utvalget legger til grunn at det er innarbeidet praksis at statlige myndigheter oppnevner læreplangrupper – også der loven ikke krever det i dag. Utvalget mener derfor at det er unødvendig å ha regler i loven om hvordan statsforvaltningen skal utarbeide læreplaner for fag. Utvalget foreslår derfor at opplæringsloven § 12-5 ikke videreføres.

BNL støtter ikke forslaget. BNL mener at partene i arbeidslivets deltakelse i læreplangrupper er avgjørende for å sikre at arbeidslivets behov i de enkelte lærefag blir ivaretatt. Dagens læreplaner i videregående opplæring er forskrift og derfor bør læreplangruppene forskriftsfestes.

Prøvenemnd

Prøvenemnder er omtalt under kap. 29.4.6 "Mindre endringer og språklige justering". Det er ingen egne forslag om prøvenemnd.

BNL mener at prøvenemnder må forankres i forskrift.

Vennlig hilsen
Byggenæringens Landsforening

Jørgen Leegaard (sign)
Direktør samfunnspolitikk